

podem limitar-los a dos. Per un cantó ens calen estadístiques minucioses i amb gran detall de tots els nuclis—grans i petits—de població. Per altra banda, fan falta mapes a gran escala, amb corbes de nivell ben espaiades i distingibles per les mesures altimètriques. Amb aquests mitjans hom pot iniciar la tasca.

En el nostre cas hem disposat gairebé completament de tot aquest material. Aquelles primeres dades les hem obtingut en el «Nomenclàtor... de 31 diciembre de 1930», que el fet de la seva actualitat les fa encara més estimables. I per les segones, disposem per la comarca d'una cartografia completa i excel·lent. Hi ha publicades, formant part del «Mapa de España» escala 1:50000 de l'Institut Geogràfic Catastral, les fulles núms. 363 «Manresa», 392 «Sabadell», 393 «Mataró», 394 «Calella», 420 «San Baudilio de Llobregat» i la de «Barcelona-Ciudad» que totes enclouen municipis vallesans; falten encara les fulles que maparan el nord de la comarca. Aquest figura pel cantó de llevant en el «Mapa Geológico y Topográfico de la provincia de Barcelona», de Jaume Almera i Eduard Brossa, del qual n'hem utilitzat les fulles «Región 1.ª o de contornos de la capital», «Regió Quarta o del Riu Tordera» i «Región Quinta o del Montseny, Vallés y Litoral»; aquestes dues darreres a escala 1:40000 i la primera a escala 1:100000. A més també ens ha donat valuosos serveis el «Mapa del Montseny», esc. 1:50000 publicat pel Centre Excursionista de Catalunya. I finalment, hem hagut de servir-nos de la fulla n.º 130 «Sabadell», del deficient «Mapa Militar de España», escala 1:100000, per alguns termes del N. W. que no estaven inclosos en les cartes geogràfiques mencionades.

MÈTODE SEGUIT

De bon principi calia conèixer la superfície de la comarca per tal de calcular seguidament la densitat de conjunt. Però aquesta extensió no la mesurarem fins que acabarem la de les diverses zones altimètriques, i així ens serví de comprovació. El fet de figurar enumerats tots els ajuntaments vallesans, especificant llurs nuclis de població (vilatges, ravals, barris, caserius, masies, etc.) en l'esmentat «Nomenclàtor» i ademés el trobar definit llur terme municipal en les esmentades fulles del Mapa de l'Institut Geogràfic Catastral, ens féu procedir, per cada un d'ells, a delimitar la zona o esglaó altimètric comprès entre cada dues cotes centenàries consecutives i els límits del municipi considerat amb els altres veïns. Determinada aquesta àrea, calia veure quines aglomeracions humanes hi eren incloses, i el total que sumaven els respectius habitants. Així obteníem en el conjunt de la comarca, per cada faixa altimètrica, la seva extensió superficial i el nombre dels seus pobladors, i això ens permetia calcular, per cada alçària, la densitat. Cal fer